



KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

Statsbudsjettet 2006

Vedlegg til St.prp. nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet:

Mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere

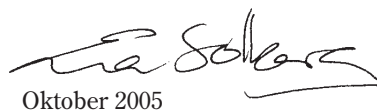
Statsrådens forord

Befolkningen i Norge er mer variert enn tidligere når det gjelder levemåter, opprinnelse, religion, hjemmespråk og kultur. Jeg og regjeringen har som mål at alle som bor i Norge, uavhengig av bakgrunn, skal ha like muligheter til å delta i samfunnet. Det skal ikke utvikle seg store sosiale og økonomiske forskjeller som følger etniske skillelinjer.

Regjeringens politikk for et mangfoldig Norge presenteres i Stortingsmelding nr. 49 (2003-2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – Ansvar og frihet. Meldingen handler om hvordan vi kan sikre at barn og unge som er etterkommere av innvandrere, har like rettigheter og muligheter til å ta egne valg for sine liv. Den viktigste målestokken på om vi lykkes i dette arbeidet, er hvordan etterkommere av innvandrere plasserer seg i samfunnsbildet når de blir voksne.

For å vite om vi er på rett vei, må vi kunne måle effekten av politikken. Konkrete og tydelige målsettinger er en forutsetning for å se om politikken og statens virkemiddel- og ressursbruk er effektiv. I dette dokumentet har vi samlet 15 konkrete mål for inkludering av innvandrere og etterkommere. Målene dekker politikkområder som er viktige i den enkeltes liv, slik som bolig, arbeid, helse og utdanning. Ansvaret for å oppnå målene ligger hos de ulike fagdepartementene.

Målene har et langsiktig perspektiv. For å kunne følge utviklingen av situasjonen og resultatene av politikken, skal det rapporteres årlig. Hvert mål følges derfor av indikatorer som gir et bilde på om utviklingen går i riktig retning. Regjeringen vil arbeide videre med å utvikle og forbedre indikatorene og rapporteringen.



Oktober 2005



foto: efresenbergt@foto.no



Innhold

Innledning	4
Mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere	4
Samlet oversikt over målene og ansvarlig departement	5
Innvandrerbefolkningens virkelighet i Norge – mer informasjon	6
Definisjoner og statistikk	7
Arbeid og velferd	8
Barn og unge	10
Helse og omsorg	12
Politi og rettsvesen	14
Språk, valg og bolig	16
Staten som arbeidsgiver	19
Utdanning	21



Innvandrere og deres etterkommere er en del av Norges befolkning. Målet for mangfoldspolitikken er å gi alle borgere, uavhengig av bakgrunn, like muligheter til å delta i samfunnet, og å unngå at det utvikler seg store sosiale og økonomiske forskjeller som følger etniske skillelinjer. Den viktigste målestokken på om politikken lykkes, er hvordan etterkommere av innvandrere plasserer seg i samfunnsbildet når de blir voksne.

Befolkningen i Norge er mer variert enn tidligere når det gjelder levemåter, opprinnelse, religion, hjemmespråk og kultur. Utviklingen har skjedd som en følge av globalisering og nyere innvandring, særlig fra ikke-vestlige land. Regjeringen vil føre en politikk som tar mangfoldet i befolkningen på alvor. Den vil sikre at alle mennesker i Norge får samme mulighet til å velge hvordan de vil leve. Rasisme og diskriminering er uforenlig med ideen om likeverdighet og målet om like muligheter. Regjeringen vil unngå et samfunn der store systematiske sosiale og økonomiske forskjeller følger etniske skillelinjer. Samfunnet må organiseres slik at hele befolkningen får like muligheter til deltakelse, og at alle som bor i Norge blir inkludert.

Når alle blir mer forskjellige med hensyn til livsstiler, tros spørsmål og verdiorientering, er det nødvendig at samfunnet har noen felles kjøreregler. Alle må slutte opp om grunnleggende rettigheter og plikter, og vise respekt for demokratiske spilleregler. Dette er et viktig formål med *mangfoldspolitikken*. Mangfoldspolitikken omfatter alle borgere, både nye innvandrere, innvandrere som har vært her lenge, og befolkningen uten innvandrerbakgrunn. Et viktig element i mangfoldspolitikken er å sikre likeverdige velferdstjenester til alle. Brukernes behov og utgangspunkt varierer, avhengig av blant annet kjønn, alder, landbakgrunn, botid i Norge og religiøs tilhørighet, og tjenestene bør derfor tilpasses den enkelte brukers behov.

For en person som kommer til Norge i voksen alder, er det mange utfordringer. De fleste kan verken språket eller kjenner norske samfunnsforhold. Det er derfor behov for en særlig innsats som gir nyankomne innvandrere gode forutsetninger for å delta i samfunnet. Politikken rettet mot nyankomne innvandrere kalles *integreringspolitikk*. Sentrale virkemidler i integreringspolitikken er opplæring i norsk og samfunnskunnskap og introduksjonsprogram.

I mangfoldspolitikken skiller regjeringen mellom *innvandrere* og *etterkommere* når det gjelder politikktutforming og mål. Innvandrere er personer som kommer til Norge i voksen alder. De som er født og/eller oppvokst i landet med innvandrede foreldre, kalles etterkommere. Etterkommerne har andre forutsetninger og opplever ikke de samme utfordringene som innvandrerne. Regjeringen mener det gir feil signaler å snakke om hvorvidt barn og unge som vokser opp i Norge med innvandrede foreldre, er integrerte eller ikke. Et viktigere perspektiv er om etterkommere deltar i

samfunnet, og om de føler seg inkludert. Den viktigste målestokken på om politikken for mangfold og inkludering over tid lykkes, er hvordan etterkommere av innvandrere plasserer seg i samfunnsbildet når de blir voksne.

Myndighetene på alle områder og nivåer må i sitt arbeid forholde seg til personer eller grupper med innvandrerbakgrunn. Den enkelte fagmyndighet har ansvaret for at alle i befolkningen får det tjenestetilbudet de har krav på, innenfor eget fagområde. Dette prinsippet – *prinsippet om sektoransvar* – ligger til grunn for organiseringen av offentlige tjenester og er et viktig virkemiddel for å oppnå et inkluderende samfunn med like muligheter for alle.

For at politikk og tiltak rettet mot innvandrere og deres etterkommere skal være konsistent og sees i sammenheng, er det behov for samordning av politikken. Dette har Kommunal- og regionaldepartementet et særskilt ansvar for å ivareta. Departementet bidrar til å sikre at innvandrerbefolkningens behov er en naturlig del av alle fagmyndigheters arbeid og politikktutvikling, på linje med behovene i resten av befolkningen.

På bakgrunn av behovet for en mer målrettet mangfoldpolitikk har regjeringen besluttet å dele Utlendingsdirektoratet i to og oppretter et *Integrerings- og mangfoldsdirektorat* fra 1. januar 2006. Styrkingen av sektoransvaret og KRDs rolle som samordnende departement, som dette dokumentet er et uttrykk for, er også en del av regjeringens mangfoldpolitikk. Videre har regjeringen styrket vernet mot diskriminering gjennom lov om forbud mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion mv, og opprettelsen av et nytt håndhevingsapparat for likestilling og diskriminering.

Mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere

Målene i mangfoldspolitikken er omfattende og brede. I dette dokumentet legger regjeringen frem 15 mål for inkludering av personer med innvandrerbakgrunn. Målene dekker politikkområder som er viktige i den enkeltes liv, slik som bolig, arbeid, helse og utdanning.

Her gis en samlet presentasjon av målene for inkludering og status for disse. I tillegg presenteres målene i budsjettproposisjonen for det ansvarlige departement, og der gis også en bredere oversikt over de tiltak regjeringen setter



inn på hvert politikkområde. Selv om det må tas høyde for at de fleste målene har et langsiktig tidsperspektiv, vil departementene allerede neste år vil gi en første rapport på måloppnåelsen.

Konkrete målsettinger er en forutsetning for å kunne måle resultatene av politikken som føres, og for å se om statens virkemiddel- og ressursbruk er effektiv. Det er utarbeidet indikatorer for å måle resultatoppnåelsen, og de gir et bilde av om utviklingen går i riktig retning. Man kan bare bruke indikatorer der det finnes tilstrekkelig statistikk, og det er i seg selv en begrensning. Det er også viktig å merke seg at indikatorene bare viser et utsnitt av virkeligheten. De dekker ikke hele situasjonen. Indikatorene må tolkes i lys av forskjellige variabler, slik som kjønn, alder, utdanningsbakgrunn og bosted. Dessuten kan det ofte være andre, uten-

forliggende, årsaker som fører til at situasjonen endrer seg. Når man snakker om innvandrerbefolkningen, er det særlig viktig å se hen til innvandringsårsaken og botiden i landet. Det viser seg gjerne at forskjeller kan knyttes til om personer har kommet som flyktninger eller som arbeidsinnvandrere, og hvor mange år de har bodd i Norge. Regjeringen vil arbeide videre med å forbedre indikatorene og utvikle nye som kan gi et bredere bilde av situasjonen.

Regjeringen ønsker å oppnå mye mer gjennom mangfoldpolitikken enn det som kommer frem i de 15 konkrete målene som presenteres her. Målene er imidlertid viktige fordi de setter søkelys på noe av det regjeringen konkret ønsker å oppnå. Regjeringens 15 mål for inkludering av innvandrere og etterkommere er et skritt på veien mot bedre tjenester til alle i samfunnet.

Samlet oversikt over målene og ansvarlig departement

Arbeids- og sosialdepartementet

- En skal tilstrebe at innvandrere og deres etterkommere i økende grad får tilknytning til arbeidsmarkedet, kontrollert for forholdene i arbeidsmarkedet.
- Andelen innvandrere i gruppen med vedvarende lavinntekt skal minke ned mot nivå til befolkningen generelt.

Barne- og familiedepartementet

- For å legge til rette for en best mulig språkutvikling i førskolealder, vil en tilstrebe at antall barn med innvandrerbakgrunn som går i barnehage, øker.
- Bidra til å øke antall førskolelærere med innvandrerbakgrunn.

Helse- og omsorgsdepartementet

- Helseforskjellene mellom etniske grupper skal reduseres.

Justisdepartementet

- For å gjenspeile mangfoldet i befolkningen, skal en tilstrebe en økning i andelen tilsatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen.
- En skal tilstrebe at andelen leddommere med innvandrerbakgrunn øker.

Kommunal- og regionaldepartementet

- Innvandrere skal sikres botrygghet og forhindres fra utstøting i boligmarkedene.
- Valgoppslutningen for personer med innvandrerbakgrunn og stemmerett skal tilsvare valgoppslutningen samlet (for kommunestyre-, fylkestings- og stortingsvalg).
- Voksne innvandrere skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet i løpet av de første fem årene i landet.

Moderniseringsdepartementet

- Andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten skal øke.

Utdannings- og forskningsdepartementet

- Barn og unge med innvandrerbakgrunn skal beherske norsk språk så tidlig som mulig i skolegangen for å sikre et godt læringsutbytte.
- Andelen etterkommere som fullfører videregående opplæring, skal tilsvare andelen for befolkningen totalt.
- Andelen innvandrere som kom til landet i ungdomsskole- eller videregående alder, og som fullfører videregående opplæring, skal øke.
- Andelen ansatte i grunnskolen og videregående opplæring med innvandrerbakgrunn skal øke.



Innvandrerbefolkningens virkelighet i Norge - mer informasjon

De 15 målene for inkludering og rapporteringen på dem gir bare delvis et bilde av hvor langt arbeidet med inkludering er kommet. Det er viktig å skaffe et bredere informasjonsgrunnlag om hvordan innvandrere og etterkommere finner seg til rette i samfunnet, og hvordan de opplever sin livssituasjon og sin plass i Norge. På oppdrag av Kommunal- og regionaldepartementet arbeider derfor Statistisk sentralbyrå (SSB) med to omfattende prosjekter, Levekår blant ikke-vestlige innvandrere og etterkommere, og Innvandreres vei inn i det norske samfunnet (Monitor). Disse undersøkelsene skal gi mer kunnskap om forskjellige aspekter ved innvandreres leve- og livsvilkår i Norge, og om utviklingen over tid.

Levekårsundersøkelse blant ikke-vestlige innvandrere

Statistisk Sentralbyrå gjennomfører årlig store intervjuundersøkelser for å vite mer om levekårene i Norge for hele befolkningen. Noen innvandrere er også med i disse undersøkelsene, men de er for få og har for stort frafall til å kunne gi oss allmenngyldig kunnskap om innvandreres levekår. Noen innvandregrupper har større utfordringer i møtet med det norske samfunnet enn andre. Derfor skal Levekårsundersøkelsen blant ikke-vestlige innvandrere 2005-2006 fokusere på innvandrere med bakgrunn fra de ti største ikke-vestlige land i Norge. 5000 personer i alderen 16 - 70 år, 500 fra hvert land, skal intervjues. Intervjuet skal handle om en rekke tema som har betydning for folks levekår. Blant de viktigste er økonomi, boforhold, arbeid, helse og utdanning. I tillegg vil undersøkelsen forsøke å fange opp tema som opplevd diskriminering, språk, sosial kontakt og familie, både i Norge og i opprinnelseslandet, og spesielle utfordringer på arbeids- og boligmarkedet. Målet er at dataene fra denne undersøkelsen skal kunne sammenliknes med de generelle levekårsundersøkelsene som SSB gjennomfører, og med tidligere undersøkelser om innvandreres levekår. Det er også et mål å kunne sammenlikne med tilsvarende undersøkelser i andre land, spesielt våre nærmeste naboland.

I tillegg skal til sammen 1500 etterkommere i alderen 16 – 24 år intervjues for å få særlig kunnskap om unge etterkommeres situasjon når det gjelder skole og utdanning, arbeid, opplevelse av fremtidsutsikter, familie og sosiale relasjoner og opplevd diskriminering. Det er et mål å kunne fastslå på hvilken måte inkluderingen utvikler seg fra en generasjon til den neste. Undersøkelsen skal intervju etterkommerne med bakgrunn fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam fordi de er de eneste gruppene hvor det er mange nok etterkommere.

De første resultatene vil foreligge i løpet av første halvår 2007.

Innvandreres vei inn i det norske samfunnet (Monitor)

Formålet med monitoren er å få en bedre helhetlig forståelse av innvandreres vei inn i det norske samfunnet ved å følge utviklingen over tid i deres forhold til arbeid, utdanning, inntekt og andre viktige levekårsområder, og i demografisk adferd. Prosjektet vil i hovedsak basere seg på SSBs registerdata, slik som oversikter over inntekt, utdanning, trygdeytelser, kriminalitet, valgdeltakelse, demografi og mye annet. Ved hjelp av indikatorsettet skal man kunne følge resultatet av integreringsprosessene på de viktigste områdene over tid, og monitorresultatene vil gi en bredere og bedre oversikt over innvandreres og etterkommeres vei inn i det norske samfunnet. Ved å følge enkeltindivider over tid, og ved å bruke botid og generasjon aktivt i analysene, vil man kunne se hvordan forskjellene mellom innvandrere og resten av befolkningen utvikler seg.

Prosjektet tar sikte på å skape sammenliknbarhet over tid slik at endringer i indikatorverdiene ikke bare er et resultat av at gruppens sammensetning endrer seg. Prosjektet vil fortsette i 2006, og de første resultatene er ventet tidlig neste år. De vil bli fulgt opp med flere resultater framover, og med utvidelse av tidsperspektiv og antall emneområder.

Man kan finne mye nyttig statistikk om innvandrerbefolkningen og deres levekår på nettsidene til Statistisk Sentralbyrå: www.ssb.no/innvandring.



Definisjoner

- Innvandrerbefolkningen består av personer med to utenlandskfødte foreldre.
- Det skilles mellom de som selv er innvandret (født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre), og de som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre. Den første gruppen kalles innvandrere, den andre gruppen etterkommere.
- Personer som kun har én forelder som er født i utlandet, regnes ikke som del av innvandrerbefolkningen.
- Flyktninger er personer som får opphold i Norge pga. behov for beskyttelse.

Statistikk, pr. 1. januar 2005

- Innvandrerbefolkningen utgjør 365 000 personer, tilsvarende 8 prosent av folketallet.
- I 1970 utgjorde innvandrerbefolkningen i Norge om lag 59 000 personer, eller 1,5 prosent av folketallet.
- Innvandrerbefolkningen i Norge rommer personer fra vel 200 land. De ti største innvandrergroppene har bakgrunn fra Pakistan, Sverige, Danmark, Irak, Vietnam, Somalia, Bosnia-Hercegovina, Iran, Tyrkia samt Serbia og Montenegro.
- 265 000 personer i innvandrerbefolkningen, eller 72 prosent, har ikke-vestlig opprinnelse. Om lag 61 000 av disse kommer fra Øst-Europa. Med ikke-vestlige land menes Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.
- Det bor 107 000 personer i Norge som har kommet hit som flyktninger eller som familiemedlemmer til flyktninger. De ti landene det har kommet flest personer med flyktningbakgrunn fra, er Irak, Bosnia-Hercegovina, Somalia, Iran, Vietnam, Serbia og Montenegro, Sri Lanka, Afghanistan, Chile og Russland.
- Det bor totalt 63 900 personer født i Norge av to utenlandskfødte foreldre. Den største gruppen er personer født i Norge av pakistanske foreldre med 11 800 personer, etterfulgt av personer med vietnamesiske foreldre (5 800) og tyrkiske foreldre (4 500). Tilsvarende tall for personer med danske og svenske foreldre er henholdsvis 1 400 og 1 000.
- Etterkommerne er fremdeles svært unge. Kun fire prosent er 30 år eller eldre, 86 prosent er under 20 år, og 79 prosent er under 16 år.
- 32 prosent av førstegenerasjonsinnvandrere har bodd i Norge i mindre enn fem år, mens 16 prosent har bodd i Norge i 25 år eller mer. Nesten halvparten av danskene har bodd i Norge i mer enn 25 år. I den andre enden av skalaen finner vi afghanere, hvor 84 prosent har bodd i Norge i mindre enn fem år. Også en stor andel irakere og somaliere, henholdsvis 57 og 55 prosent, har bodd i Norge i mindre enn fem år.
- Totalt i hele innvandrerbefolkningen er det om lag like mange kvinner som menn, og dette gjelder også for de fleste landgruppene. Andelen kvinner er høy fra Thailand (85 prosent), Filippinene (76 prosent) og Russland (66 prosent), mens det er en større andel menn fra landene Afghanistan (60 prosent), Storbritannia (59 prosent) og Irak (58 prosent).
- Det bor innvandrere i alle landets kommuner, men to kommuner har ingen ikke-vestlige innvandrere. 47 prosent av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen og 38 prosent av den vestlige innvandrerbefolkningen bor i Oslo og Akershus. De tolv kommunene i landet med flest bosatte innvandrere er Oslo, Bergen, Stavanger, Drammen, Trondheim, Bærum, Kristiansand, Skedsmo, Fredrikstad, Sandnes, Skien og Lørenskog.

Kilde: SSB





Arbeid og velferd

Mål:

En skal tilstrebe at innvandrere og deres etterkommere i økende grad får tilknytning til arbeidsmarkedet, kontrollert for forholdene i arbeidsmarkedet.

Indikatorer:

- Andel arbeidsledige innvandrere
- Andel sysselsatte innvandrere
- Andel tiltaksdeltakere som er innvandrere, sammenliknet med andelen innvandrere blant registrerte ledige
- Andel arbeidsledige etterkommere, sammenliknet med førstegenerasjon og befolkningen totalt
- Andel sysselsatte etterkommere sammenliknet med førstegenerasjon og befolkningen totalt

Regjeringen har som mål å skape et inkluderende arbeidsliv. Høy yrkesdeltakelse er en vesentlig forutsetning for individuell og samfunnsmessig velferd. Ikke-vestlige innvandrere har lavere sysselsetting og høyere arbeidsledighet enn gjennomsnittet i befolkningen totalt, og det er derfor viktig å redusere ledigheten og øke yrkesdeltakelsen for denne gruppen, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Arbeids- og sosialdepartementet, programkategori 09.30 Arbeidsmarked. Det er imidlertid store variasjoner innad i innvandrerguppen, basert på blant annet landbakgrunn og botid i landet.

Status (pr. fjerde kvartal 2004):

- Arbeidsledigheten blant innvandrere i arbeidsstyrken var på 9,4 prosent.
- Andelen sysselsatte innvandrere var 56,6 prosent (av alle i alderen 16 - 74 år). I befolkningen totalt var 69,3 prosent sysselsatt.
- Blant deltakerne på arbeidsmarkedstiltak utgjorde innvandrere om lag 30 prosent. Innvandrere utgjorde om lag 18 prosent av alle ledige.
- Arbeidsledigheten blant etterkommere var på 4,3 prosent, regnet som andel av alle personer i alderen 16 - 74

år. Beregnet på denne måten var ledigheten blant førstegenerasjonsinnvandrere 5,8 prosent, og blant befolkningen i alt 2,5 prosent.

- Andelen sysselsatte etterkommere var 56,9 prosent. Dette er 0,3 prosentpoeng høyere enn for foreldregenerasjonen.

Kilde: SSB

Perioden fra fjerde kvartal 2003 til samme tid i 2004 viste en svak nedgang i andelen arbeidsledige innvandrere. Ledigheten sank fra 9,6 til 9,4 prosent. Ledighetsnivået blant innvandrere ligger dermed om lag 2,7 ganger så høyt som for hele befolkningen. Høyest ledighet har innvandrere fra afrikanske land, med nær 18 prosent. Innvandrere fra nordiske land har den høyeste andelen sysselsatte, med 71,5 prosent. Blant alle etterkommere er 57 prosent sysselsatte. Etterkommerne er imidlertid en ung befolkningsgruppe, og mange er fortsatt under utdanning og utenfor arbeidsmarkedet. Dersom man bare ser på etterkommere mellom 25 og 39 år, er andelen sysselsatte høyere, nemlig 71 prosent. For denne aldersgruppen i hele befolkningen er sysselsettingsandelen på 80 prosent, mens tilsvarende tall for samme gruppe blant (førstegenerasjons)innvandrere er på 61 prosent.

Innvandrere er en sentral målgruppe for arbeidsmarkedspolitikken. Innvandrere, langtidsledige og ungdom skal prioriteres ved inntak på ordinære arbeidsmarkedstiltak, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Arbeids- og sosialdepartementet. Innvandrere utgjør om lag 30 prosent av alle tiltaksdeltakere. Aetat samarbeider med kommunene om planlegging og gjennomføring av introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere (jf. introduksjonsloven). Innvandrere er dessuten en egen målgruppe under regjeringens tiltaksplan mot fattigdom og utgjorde i 2004 om lag en tredjedel av deltakerne i satsingen på målrettede arbeidsmarkedstiltak.

I og med at innsatsen overfor innvandrere er en integrert del av den ordinære arbeidsmarkedspolitikken, er det ikke hensiktsmessig å forsøke å anslå ressursbruk på innvandrere i Aetat. Det vises for øvrig til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Arbeids- og sosialdepartementet for en oversikt over innsatsen overfor ordinære arbeidssøkere. I tillegg vil en del innvandrere benytte Aetats virkemiddel-

apparat for yrkeshemmede på lik linje med øvrige yrkeshemmede.

Mål:

Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt skal minke ned mot nivået for befolkningen som helhet

Indikatorer:

- Andel innvandrere med vedvarende lavinntekt sammenliknet med befolkningen som helhet
- Andel barn under 18 år med innvandrerbakgrunn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt

Innvandrere er sterkt overrepresentert blant personer med vedvarende lavinntekt, sammenliknet med befolkningen som helhet. Dette gjelder i særlig grad ikke-vestlige innvandrere. Det er derfor et mål at andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt skal reduseres, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Arbeids- og sosialdepartementet, Programkategori 09.20 Tiltak for bedre levekår, forebygging av rusmiddelproblemer m.v.

Status:

- I treårsperioden 2001-2003 var 16 prosent av innvandrere i alt og 22 prosent av innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn registrert med lavinntekt. Andelen med vedvarende lavinntekt i befolkningen som helhet var i samme periode 2,9 prosent, eller 2,4 prosent når studenter er utelatt.

- I treårsperioden 2001-2003 levde 30 prosent av barn under 18 år med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Tilsvarende andel for alle barn i samme periode var 3,5 prosent.

Kilde: SSB

Vedvarende lavinntekt er i stor grad knyttet til manglende eller liten tilknytning til arbeidslivet. Andelen personer som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede personer er høyere i innvandrerbefolkningen, og spesielt blant ikke-vestlige innvandrere, enn i befolkningen som helhet. Se ovenfor om innvandreres deltakelse på arbeidsmarkedet.

Regjeringen la høsten 2002 fram Stortingsmelding nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom, og har i planperioden 2002-2005 iverksatt en rekke målrettede tiltak og forbedringer i velferdsordningene for å forebygge og hjelpe personer ut av fattigdom. Regjeringens hovedstrategi for å bekjempe fattigdom er å gjøre flere i stand til å forsørge seg og sin familie gjennom arbeid. Innvandrere er en prioritert målgruppe for tiltakene. Blant annet er innvandrere omfattet av satsingen på målrettede arbeidsmarkedstiltak.

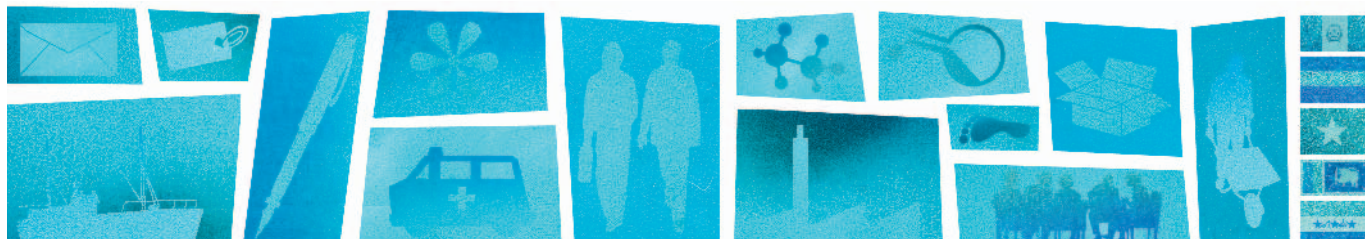
Regjeringen har i perioden 2002-2005 økt nivået på de årlige bevilgningene til tiltak mot fattigdom med 1,3 mrd. kroner. Regjeringen foreslår å trappe opp satsingen ytterligere med 262,6 mill. kroner i 2006. Det vises til en nærmere omtale av tiltak mot fattigdom i Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Arbeids- og sosialdepartementet, programkategori 09.20 og Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet, programkategori 13.19 Integrering og mangfold.

Arbeid

- Sysselsatte er personer i alderen 16-74 år med inntektsgivende arbeid av minst én time i uken.
- Arbeidsledige er arbeidsføre personer som søker inntektsgivende arbeid ved Aetat og ellers er disponible for det arbeidet som søkes. I tillegg må vedkommende ha vært uten inntektsgivende arbeid de siste ukene.
- Arbeidsstyrken er summen av de sysselsatte og de registrerte arbeidsledige.
- Andelen arbeidsledige regnes ofte ut fra arbeidsstyrken. En alternativ måte å beregne hvor mange som ikke er i arbeid på, er å legge alle personer mellom 16 og 74 år til grunn. Da kommer personer som ikke aktivt søker jobb (for eksempel hjemmeværende og studenter) inn i beregningsgrunnlaget. Ledighetsprosenten blir derfor lavere enn dersom man regner ut i fra arbeidsstyrken. Det er vanlig å benytte denne metoden for grupper der antall personer i arbeidsstyrken er lavt, og små endringer kan gi store prosentvise utslag.

Fattigdom

- Med fattigdom forstås at personer har så lav inntekt, eventuelt i kombinasjon med høye nødvendige utgifter i forbindelse med sykdom, funksjonshemning mv., at de over lengre tid ikke får dekket grunnleggende velferdsbehov.
- I Stortingsmelding nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom legges til grunn lavinntekt, målt ved halvparten av medianinntekten, som varer i tre år som en hovedindikator på fattigdom.
- Medianinntekten er det midterste beløpet i inntektsfordelingen, etter at en har sortert inntektene etter størrelse. Medianinntekten er således den inntekten som deler befolkningen i to like store deler, der den ene halvparten har lavere inntekt enn medianen og den andre halvparten har høyere inntekt.





Barn og unge

Mål:

For å legge til rette for en best mulig språkutvikling i førskolealder, vil en tilstrebe at antall barn med innvandrerbakgrunn som går i barnehagen øker.

Indikator:

Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage, sammenliknet med andel barn i barnehage samlet

Barnehagen er et sentralt virkemiddel både når det gjelder inkludering og språkutvikling for barn med innvandrerbakgrunn. Målrettede språkstimuleringstiltak i førskolealder vil kunne bidra til en bedre skolestart for barn som ikke har norsk som morsmål og på sikt øke barnas deltakelse på alle samfunnsarenaer. For barn som ikke snakker norsk hjemme, kan barnehagen bidra til at de lærer det norske språket. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Barne- og familiedepartementet, programkategori 11.20 Tiltak for barn og unge.

Status:

- Ved utgangen av 2004 hadde 58 prosent av alle minoritetsspråklige barn i aldersgruppen 1-5 år barnehageplass. På samme tidspunkt hadde 72 prosent av alle barn i aldersgruppen barnehageplass. Dette er en klar framgang for begge grupper fra samme tidspunkt i 2003, da tilsvarende tall var på hhv. 52 og 69 prosent.

Kilde: SSB

Det gjøres oppmerksom på at indikatoren er beheftet med en viss usikkerhet, da det samlede antallet minoritetsspråklige barn er basert på KOSTRA-tall og ikke på individbaserte registerdata.

Regjeringens mål om full barnehagedekning i løpet av 2006 innebærer at alle som ønsker det, skal gis tilbud om barnehageplass. Ordningen med maksimal pris pr. barnehageplass trinn 1 er innført, og trinn 2 (en ytterligere senking av maksimal pris pr. plass) skal gjennomføres når målet om full behovsdekning er nådd. At barnehageplasser er tilgjengelige til en rimelig pris er en viktig forutsetning for å rekruttere flere barn, også minoritetsspråklige barn, til barnehagene.

Regjeringen har innført et tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Dette tilskuddet kan kommunene nytte fleksibelt ut fra lokale forhold. Et mål med tilskuddet er å rekruttere flere minoritetsspråklige barn til barnehagen, da barnehagen regnes som den viktigste integrerings- og språkopplæringsarena for barn i førskolealder. Tildelingen av dette tilskuddet er knyttet opp til antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Av den grunn er andelen minoritetsspråklige barn valgt som indikator for måloppnåelse. Minoritetsspråklige barn defineres i denne sammenhengen som barn med to foreldre som har et annet morsmål enn norsk, med unntak av barn som har samisk, svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Tilskuddsordningen er gjenstand for en ekstern evaluering som skal slutføres høsten 2006.

Regjeringen foreslår å benytte 99 millioner kroner til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder i 2006, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Barne- og familiedepartementet, kapittel 856, post 63.

Mål:

Bidra til å øke antall førskolelærere med innvandrerbakgrunn

Indikator:

- Andel førskolelærere med innvandrerbakgrunn som arbeider i barnehagene
- Andel studenter med innvandrerbakgrunn under utdanning for å bli førskolelærer

Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn. Kultur- og verdiformidling til barn i barnehage foregår i vesentlig grad gjennom personalet. Personalet har en viktig rolle som forbilde for barna. Det er viktig at personalet i barnehagene representerer det samme mangfoldet som barna, både når det gjelder landbakgrunn og kjønn. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Barne- og familiedepartementet, programkategori 11.20 Tiltak for barn og unge.



Helse og omsorg

Mål:

Helseforskjeller mellom etniske grupper skal reduseres.

Indikatorer:

Under utvikling (se tekst)

Målet tar utgangspunkt i Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge som har som overordnet mål for folkehelsepolitikken å bidra til flere leveår med god helse i befolkningen som helhet, og reduserte helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper, kvinner og menn.

Regjeringen varslet i denne stortingsmeldingen at den ønsker å sette et skarpere søkelys på den voksende innvandrerbefolkningens spesielle helseproblemer og behov for tilpassede virkemidler. Ikke-vestlige innvandrere har som gruppe dårligere helse enn befolkningen som helhet. Det er imidlertid viktig å være klar over at det er større helseforskjeller mellom ulike innvandrergrupper enn mellom de enkelte innvandrergruppene og befolkningen for øvrig. Se omtale i kapittel 710, kapittel 724 og kapittel 743 i Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Indikatorer

Det finnes i dag lite tilgjengelig datamateriale som kan brukes som grunnlag for indikatorer på utvikling i helsesituasjonen i ulike innvandrergrupper. Det finnes svært få eller ingen registerdata som gjør det mulig å følge helsesituasjonen for befolkningen med innvandrerbakgrunn over tid. Vi har imidlertid en del informasjon om helsesituasjonen til ulike innvandrergrupper fra en rekke enkeltundersøkelser, se faktaboks neste side.

Regjeringen vil sette i gang et arbeid for å utvikle dødelighet som indikator og presentere slike tall i forbindelse med neste års budsjettforslag, se Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Helse- og omsorgsdepartementet kapittel 710 Nasjonalt folkehelseinstitutt. Utvikling av dødelighet som indikator kan gjøres gjennom å koble Dødsårsaksregisteret med Statistisk sentralbyrås register over fødeland. Vi vet at det til dels er store forskjeller i dødelighet

mellom ulike etniske grupper, men for å finne forklaringer på de observerte forskjellene er det behov for å se nærmere på ulike dødsårsaker og aldersgrupper. Det vil bl.a. være aktuelt å se nærmere på forskjeller i spedbarnsdødelighet (0–1 år), voldsomme dødsfall for unge (10–29 år) og dødsfall som skyldes hjerte- og karsykdommer og kreft for den middelaldrende befolkningen (for eksempel 40–64 år).

Siden dødelighetsrater endrer seg lite fra år til år, vil det ikke være aktuelt å presentere nye data for dødelighet hvert år. For å følge trender i utviklingen i helsesituasjon, vil det være tilstrekkelig å samle data for tre til fem år om gangen.

Dødelighet er en enkel, men ikke dekkende indikator som mål på innvandrerbefolkningens helsetilstand. For å få et bedre bilde av utviklingen i innvandrerbefolkningens helse og levekår, kan det være en løsning å gjennomføre helseundersøkelser med ca. fem års mellomrom. Eksempler på denne typen undersøkelser er Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelse for innvandrere og Folkehelseinstituttets innvandrerundersøkelse som er gjennomført i forbindelse med Helseundersøkelsen i Oslo. Statistisk sentralbyrå skal i 2006 gjennomføre en særlig levekårsundersøkelse blant innvandrere, og har gjennomført tilsvarende undersøkelser i 1996 og 1983.

For 2006 skal helsemyndighetene i tillegg arbeide med å utvikle forslag om målbare og konkrete mål for det politiske målet om likeverdige helsetjenester. Det finnes i dag lite data som indikerer hvordan helsetjenestene fungerer for grupper med innvandrerbakgrunn i forhold til dette målet.

Tiltak

Siden helse- og sykdomstilstand er en viktig indikator for levekår, trivsel og livskvalitet, sier det seg selv at virkemidlene for å bedre helse strekker seg langt utover helsetjenestens ansvarsområde. Forskning viser at det er en klar sammenheng mellom sosial posisjon og helsetilstand. Forskjellene i helse varierer med utdanningsnivå, yrkeskategori og inntektsgruppe. Levekårsundersøkelser viser at det er betydelige forskjeller i helse mellom ulike grupper i befolkningen generelt og mellom grupper i innvandrerbefolkningen. En politikk for å redusere helseforskjeller mellom ulike etniske grupper må derfor inneholde tiltak for

å motvirke konsekvenser av helseproblemer og generelle tiltak for å utjevne levekår. Det er viktig å sikre at helsen til ulike befolkningsgrupper blir et sentralt hensyn i samfunnsplanleggingen, og at forebyggende tiltak tilpasses bedre for de mest utsatte gruppene.

Det er et mål for regjeringen å utvikle likeverdige helsetjenester til alle grupper i befolkningen, uavhengig av etnisk, språklig eller religiøs tilhørighet. Det kan være spesielt utfordrende å tilby gode helsetjenester når flyktningbakgrunn og eksiltilværelse har helsemessige konsekvenser. Helsemyndighetene tildeler derfor midler til en rekke tiltak som skal bidra til å utvikle kunnskap og formidle kompetan-

se for å møte slike utfordringer. Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse (NAKMI) og Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), med seksjon for Flyktninghelse og tvungen migrasjon, er viktige kompetansesentra. Videre omfatter tiltakene videreføring av arbeidet med etablerte ressurs- og rådgivningsgrupper (som Forum for sosial- og helsetjenester ved migrasjon, SOHEMI), oversettelse og utgivelse av informasjonsmaterieell samt oppfølging av arbeidet mot kjønnslemlestelse. Et annet viktig tiltak er oppfølgingen av resultatene fra Helsetilsynets landsomfattende tilsyn med helsetjenesten til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente (fra 2004).

Helsesituasjonen hos barn og unge

- Ungdom med norsk og østeuropeisk bakgrunn bruker oftere alkohol enn ungdom med ikke-vestlig bakgrunn.
- Jenter med norsk bakgrunn er oftere dagligrykere enn jenter med ikke-vestlig bakgrunn.
- Symptomer på emosjonelle problemer og atferdsproblemer hos gutter er høyere blant etterkommere enn blant førstegenerasjons innvandrere. Blant jentene er det mer symptomer i førstegenerasjon.
- Det er store forskjeller mellom ulike etniske grupper både når det gjelder emosjonelle problemer og atferdsproblemer.

Helsesituasjonen hos voksne

- Diabetes er hyppigere forekommende i enkelte ikke-vestlige innvandrergrupper enn hos befolkningen for øvrig.
- En stor andel innvandrere er lite fysisk aktive, og fedme er utbredt. Fedme er generelt mer utbredt hos kvinner enn hos menn, men varierer mellom de ulike etniske gruppene.
- Innvandrere har en signifikant økt hyppighet av psykiske plager. Den høyeste andelen finner man blant innvandrere fra Asia og Afrika.
- Ikke-vestlige innvandrere har høyere forekomst av enkelte smittsomme sykdommer sammenliknet med befolkningen for øvrig. De aktuelle sykdommene er tuberkulose, HIV-infeksjon, hepatitt B, malaria, hepatitt A, tyfoidefeber og shigellose.





Politi og rettsvesen

Mål:

For å gjenspeile mangfoldet i befolkningen, skal en tilstrebe en økning i andelen tilsatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen.

Indikatorer:

- Andel ansatte med innvandrerbakgrunn innenfor politi- og påtalemyndigheten
- Andel ansatte med innvandrerbakgrunn innenfor retts- og fengselsvesenet

Regjeringen er opptatt av å sikre trygghet og rettssikkerhet for alle som bor i Norge. Politiet, påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen har som oppgave å beskytte borgerne mot kriminalitet og å sørge for alle borgeres rettsikkerhet. Det er svært viktig at hele befolkningen har tillit til disse instansene. Offentlige tjenester må tilrettelegges og tilpasses til de ulike behov som finnes i befolkningen. For å bedre tjenestetilbudet, vil regjeringen forsette arbeidet for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn til politietaten og kriminalomsorgen, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Justis- og politidepartementet, programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet og programkategori 06.30 Kriminalomsorg.

Status:

- I 2004 hadde 2 prosent av ansatte i politi- og påtalemyndigheten innvandrerbakgrunn. Dette utgjorde 295 personer, hvorav 129 menn og 166 kvinner. 107 av disse hadde bakgrunn fra Asia, mens 70 hadde bakgrunn fra Øst-Europa.
- Pr. siste kvartal 2004 var andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i retts- og fengselsvesenet 2 prosent. Dette utgjorde 126 personer, hvorav 60 menn og 66 kvinner. 34 av disse hadde bakgrunn fra Asia, 24 fra Øst-Europa og 39 fra andre nordiske land.

Kilde: SSB

Indikatoren omfatter også rettsvesenet fordi det ikke har vært mulig å isolere tallene for kriminalomsorgen. SSB ope-

rerer med kategorien «retts- og fengselsvesenet» og har ingen egen kategori for kriminalomsorg.

I tråd med regjeringens Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002-2006) er det satt i gang flere tiltak for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn til kriminalomsorgen og politietaten. Det er et mål at andelen polititjenestemenn med innvandrerbakgrunn skal øke. Polititjenestestillinger krever utdanning fra Politihøgskolen, og et viktig skritt for å få flere personer med innvandrerbakgrunn inn i politiet er å øke rekrutteringen av søkere og studenter med innvandrerbakgrunn til Politihøgskolen. De siste årene har det vært en økning i antallet studenter, og i 2005 ble syv studenter med innvandrerbakgrunn tilbudt plass ved skolen. Av disse startet fem som aspiranter, mot 13 personer året før.

Et større mangfold blant de ansatte er et viktig moment i det kriminalitetsforebyggende arbeid som finner sted under straffegjennomføringen. Kriminalomsorgens utdanningssenter, KRUS, har iverksatt flere tiltak for å høyne tilsøking og opptak av aspiranter med innvandrerbakgrunn. Ettersom kunnskaper i norsk ofte er en utfordring for disse søkerne, vil KRUS iverksette et samarbeid med Aetat. Intensjonen er å gi en intensiv og tilrettelagt språkundervisning til aktuelle søkere som har annen språkbakgrunn enn norsk.

Mål:

En skal tilstrebe at andelen lekdommere med innvandrerbakgrunn øker.

Indikator:

Andel lekdommere med innvandrerbakgrunn

Lekdommere spiller en viktig rolle i vårt rettsystem. Særlig i strafferettspleien er lekdommerinnslaget betydelig. Både ut fra et rettssikkerhetsperspektiv og av hensyn til den allmenne tillit til rettsvesenet er det viktig at lekdommerne gjenspeiler befolkningen, når det gjelder sosiale, økonomiske, kulturelle og verdimeslige forskjeller, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Justis- og politidepartementet, programkategori 6.20 Rettsvesen.

Status:

- I utvalgene av meddommere og lagrettemedlemmer for perioden 2004-2008 har 2,8 prosent innvandrerbakgrunn.
- 1 prosent har bakgrunn fra land utenfor Europa og Nord-Amerika.

Kilde: SSB

Tallene viser at innvandrerbefolkningen er underrepresentert i meddommer- og lagretteutvalgene. Denne skjevheten i utvalgene gjelder imidlertid også på andre områder, som

alder, utdanning, inntekt, andel tilsatte i offentlig sektor, andel med politisk bakgrunn m.v., jf. NOU 2002: 11 «Dømmes av likemenn», kapittel 4.7.

Valgordningen for meddommere og lagrettemedlemmer er drøftet i NOU 2002:11 «Dømmes av likemenn». I utredningen vurderes blant annet ulike metoder for å oppnå økt representativitet i lekdommerutvalgene. Regjeringen har som mål å fremme en proposisjon for Stortinget på bakgrunn av forslagene i utredningen i løpet av første halvår 2006, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Justis- og politidepartementet, programkategori 6.20 Rettsvesen.

Politiet

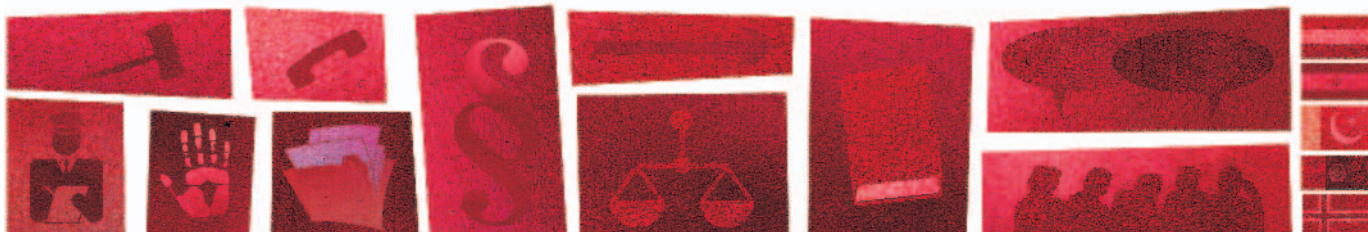
- Politiets hovedoppgaver er å opprettholde alminnelig orden, forebygge og forhindre straffbare handlinger og beskytte borgerne og deres lovlige virksomhet samt å etterforske lovbrudd. I tillegg kommer flere spesialoppgaver som organisering av rednings- og leteaksjoner, utstedelse av pass, fremmedkontroll, trafikksikkerhetsarbeide og kontroll av våpensalg.
- Pr. 31.12.04 var det i politi- og lensmannsetaten ansatt 7 844 polititjenestemenn, 765 påtalejurister og 3 440 administrativt ansatte.

Kriminalomsorgen

- Kriminalomsorgen stiller varetektsplasser til disposisjon for politiet og gjennomfører idømt straff.
- Kriminalomsorgen skal gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbryster kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster.

Domstolene

- Det finnes ca. 70 000 alminnelige meddommere og lagrettemedlemmer (jurymedlemmer) i Norge i dag.
- Til hver tingrett hører et eget utvalg meddommere. Lagmannsrettene har egne utvalg meddommere og lagrettemedlemmer.
- Kommunestyrene velger meddommere og lagrettemedlemmer hvert fjerde år.
- Grunnvilkåret for å bli valgt som meddommer eller lagrettemedlem er at man må ha fylt 18 år, være valgbar ved kommunale valg og økonomisk vederheftig (det siste kravet tolkes ikke strengt i dag). I henhold til domstoloven § 76 bør kommunene dessuten bare velge personer som «paa grund av sin retsindighet, dygtighet og selvstændighet ansees for særlig skikket til hvervet, og som ikke paa grund av utilstrækkelig kjendskap til det norske sprog eller av andre aarsaker vil ha vanskelig for at opfylde de pligter, som hvervet fører med sig».





Språk, valg og bolig

Mål:

Voksne innvandrere skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet i løpet av de første fem årene de bor i landet.

Indikator:

Andel voksne innvandrere med fem års botid i Norge som hadde gått opp til og bestått språkprøven i norsk

Regjeringen anser evnen til å bruke det norske språket skriftlig og muntlig som en av de viktigste forutsetningene for å delta på ulike arenaer i samfunnet. Jo raskere en innvandrer tilegner seg det norske språket, jo raskere vil han/hun kunne delta i arbeids- og samfunnslivet. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet programkategori 13.19.

Status:

- Ca. 14 000 voksne innvandrere hadde fem års botid i Norge ved utgangen av 2004. Tallet inkluderer ikke personer med norsk statsborgerskap da de ankom landet.
- 18,1 prosent av voksne innvandrere med fem års botid hadde gått opp til språkprøven.
- 14,1 prosent av innvandrere med fem års botid hadde bestått den muntlige språkprøven, og 11,9 prosent hadde bestått den skriftlige språkprøven.

Kilde: SSB/Norsk språktest

Andelen innvandrere som har gått opp til og bestått språkprøven er lav. I gruppen som går opp til prøven, er imidlertid resultatene gode. 78 prosent bestod den muntlige språkprøven, og 65 prosent den skriftlige. Det har vært en tendens i flere år at kvinner i større grad enn menn består språkprøven. Av de som bestod den muntlige språkprøven, utgjorde menn 37 prosent og kvinner 63 prosent. For den skriftlige språkprøven er tallene hhv. 33 prosent menn og 67 prosent kvinner.

Det er flere årsaker til at forholdsvis få har gått opp til språkprøven. Opplæringen har vært frivillig, og det har vært opp til deltakeren i samråd med læreren om han/hun skulle melde seg opp til språkprøven. Mange innvandrere har deltatt i norskopplæring selv om de ikke har gått opp til

språkprøven. Det at de ikke har gått opp til prøven betyr ikke nødvendigvis at de ikke har tilegnet seg tilstrekkelige norskkunnskaper.

Språkprøven i norsk for voksne innvandrere er en avsluttende prøve som tilbys innvandrere i Norge. Prøven består av en skriftlig og en muntlig del, som kan tas hver for seg eller samlet. Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere er en obligatorisk ordning fra og med 1. september 2005. Regjeringen innfører i den forbindelse en ny og mer resultatbasert tilskuddsordning, og legger opp til bruk av språkprøven som et mer aktivt virkemiddel i opplæringsløpet. Det er derfor et mål at antallet personer som meldes opp til språkprøven, skal stige i de kommende årene. Det er også et mål at antallet personer som består prøven, skal øke. Regjeringen foreslår å benytte 1,2 mrd. kroner på norskopplæring for voksne innvandrere i 2006, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet kapittel 511, post 61.

Mål:

Andelen personer med innvandrerbakgrunn og stemmerett som deltar ved kommunestyrevalg, fylkestingsvalg og stortingsvalg skal tilsvare valgoppslutningen samlet.

Indikatorer:

- Prosentandel innvandrere som stemte ved siste lokalvalg, sammenholdt med valgoppslutning totalt
- Prosentandel innvandrere som stemte ved siste stortingsvalg, sammenholdt med valgoppslutningen totalt

Det er regjeringens mål at flest mulig deltar ved politiske valg. Dette gjelder alle stemmeberettigede, med og uten innvandrerbakgrunn. For at et representativt demokrati skal fungere etter hensikten, er det behov for en høy valgoppslutning. Samtidig som borgerne øker sin innflytelse over egen hverdag, bidrar valgdeltakelsen til å ansvarliggjøre og bevisstgjøre borgerne. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet, programkategori 13.10.

Fig. 1. Valgdeltakelse; befolkningen totalt, innvandrere med vestlig og ikke-vestlig bakgrunn. Prosent av stemmeberettigede.

	Total	Innvandrere, totalt	Innvandrere med vestlig bakgrunn	Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn
Stortingsvalg 2001	75,5	52	75	45
Stortingsvalg 1997	78,3	63	76	58
Lokalvalg 2003	59,3	41 (35)	64 (39)	36 (25)
Lokalvalg 1999	61,7	40 (38)	58 (40)	44 (32)

Tallene i parentes viser deltakelsen blant innvandrere uten norsk statsborgerskap. Kilde: SSB

Fig 2. Valgdeltakelse blant innvandrere etter nasjonalitet og kjønn ved lokalvalget i 2003. Prosent av stemmeberettigede.

	I alt	Menn	Kvinner
Norden	68	68	67
Vest-Europa ellers, eks. Tyrkia	60	65	58
Øst-Europa	36	38	35
Nord-Amerika og Oseania	61	62	60
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	36	36	35

Kilde: SSB

Informasjon er en forutsetning for å kunne stemme, og regjeringen har satt i gang flere tiltak for å sikre at informasjon om valget også når ut til personer med innvandrerbakgrunn. Informasjonsbrosjyren om stortings- og sametingsvalget 2005 er oversatt til syv språk og er bredt distribuert. Kommunal- og regionaldepartementet har tildelt totalt 1,5 millioner i tilskudd til informasjonstiltak i forbindelse med valget (Stortingsproposisjon nr. 1 (2004-2005) for Kommunal- og regionaldepartementet kapittel 502, valguttgifter). Flere organisasjoner har fått støtte for å gjennomføre informasjonstiltak rettet mot grupper med innvandrerbakgrunn, deriblant Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM). Utlendingsdirektoratet har også gjennomført informasjonstiltak knyttet til valget.

KRD finansierer en undersøkelse som gjennomføres av SSB om valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn ved årets stortingsvalg. En slik undersøkelse har vært gjennomført i tilknytning til alle lokalvalg siden 1983, da innvandrere fikk stemmerett.

Status:

Valgdeltakelsen er lavere blant stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn enn blant befolkningen for øvrig. Vi ser en generell nedgang i valgdeltakelsen, og valgdeltakelsen er lavere ved lokalvalg enn ved stortingsvalg. Denne trenden gjelder også for stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. Valgdeltakelsen blant unge er lavere enn blant eldre, befolkningen sett under ett. Ettersom andelen unge er større blant stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn enn i befolkningen for øvrig, gir dette en relativt sett lavere valgdeltakelse. Alderssammensetningen forklarer også i stor grad forskjellen i valgdeltakelsen mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrere. I gruppen med vestlig bakgrunn er det en klar overvekt av eldre stemmeberettigede. Å øke valgdeltakelsen blant unge er en utfordring overfor stemmeberettigede både med og uten innvandrerbakgrunn. (Se fig 1 og 2).

Botid er en viktig faktor som forklarer valgdeltakelse. Jo lengre tid man har bodd i landet, desto større sannsynlighet er det for at man stemmer. Vi ser øg at valgdeltakelsen ved lokalvalget i 2003 er nokså jevnt fordelt mellom kvinner og menn.

Mål:

Innvandrere skal sikres botrygghet og forhindres fra utstøting i boligmarkedene.

Indikatorer:

- Andel innvandrere i husholdninger som mottar statlig bostøtte
- Andel bostedsløse med fødeland utenfor Europa og Nord-Amerika

Regjeringen ønsker at flest mulig skal kunne bo godt og trygt, og være selvhjulpne i boligmarkedet. Flest mulig i yrkesaktiv alder skal klare seg selv ved egen arbeidsinntekt, men også utsatte grupper skal sikres en bolig de kan klare å beholde, jf. Stortingsmelding nr. 23 (2003-2004) Om boligpolitikken, samt Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet, programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg, kapittel 580 post 70.

Bostøtten er det viktigste og mest målrettede virkemidlet for å sikre botrygghet for vanskeligstilte. I 2005 ble det bevilget 2,01 mrd. kr til bostøtte. Kommunene og Husbanken administrerer og informerer i fellesskap om statlig bostøtte. Bostøtten er vesentlig styrket de siste årene, og nye endringer som vil komme lavinntektsusholdninger til gode, er varslet av regjeringen. Det planlegges igangsatt informasjonsopplegg rettet mot store innvandrergrupper.

Det er en viktig målsetning innenfor boligpolitikken å hindre bostedsløshet. Regjeringens strategi «På vei til egen bolig» er en ny satsing i arbeidet med å bekjempe bostedsløshet. Alle kommuner er invitert med i samarbeidet, og Husbanken koordinerer gjennomføringen. Strategien skal følges opp med hyppige kartlegginger av omfanget av bostedsløshet, og omfanget av bostedsløse med innvandrerbakgrunn skal overvåkes særskilt. Oslo kommunes erfaringer med prosjekter rettet mot personer med innvandrerbakgrunn søkes integrert og overført til de øvrige storbyene.

Innvandrere er overrepresentert blant mottakere av bostøtte. Dette gir en indikasjon på at bostøtten bidrar til å sikre

Status:

<i>Andel innvandrere i husholdninger som mottar bostøtte, i prosent</i>	<i>1996</i>	<i>1999</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>
Hele befolkningen	3,2	4,0	4,3	4,1
Innvandrere i alt	16	13	16	14
Innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn	24	20	23	19

Kilde: SSB

<i>Bostedsløse</i>	<i>1996</i>	<i>2003</i>
Antall bostedsløse totalt	6200	5200
Andel med fødeland utenfor Europa og Nord-Amerika	13 %	10 %
Andel med fødeland i Øst-Europa	1 %	1 %

Kilde: Byggforsks prosjektrapporter fra 1997 og 2004

botrygghet for en gruppe med lavere inntekter enn gjennomsnittet i befolkningen. Det er ikke noe mål for regjeringen at innvandrere skal være overrepresentert blant mottakerne av bostøtte. Tvert i mot vil en utvikling mot en mer lik andel bostøttemottakere med innvandrerbakgrunn sammenliknet med hele befolkningen kunne vise at flere er blitt selvhjulpne og inkludert på boligmarkedene. Data fram til 2002 viser en svak tendens i denne retning.

Det er foretatt to kartlegginger over bostedsløshet i Norge. Den første i 1996 og den neste i 2003. Kartleggingene viser at andelen bostedsløse med innvandrerbakgrunn har gått ned, både i antall og andel mellom 1996 og 2003. Personer med innvandrerbakgrunn kan derfor synes å være noe mer inkludert i boligmarkedene nå enn tidligere. Neste kartlegging skal gjennomføres høsten 2005.

Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

- Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap trådte i kraft 1. september 2005. Retten ogplikten er hjemlet i introduksjonsloven.
- Loven gjelder alle nyankomne, voksne innvandrere med unntak av nordiske borgere og personer med opphold etter EØS/EFTA-regelverket. Også studenter og au pairer er unntatt fra lovens målgruppe.
- Plikten består i krav om gjennomført 300 timer opplæring.
- Ordningen skiller mellom arbeidsinnvandrere, som har en plikt, men ingen rett til gratis opplæring, og øvrige innvandrere, som i tillegg til plikten har rett til gratis opplæring.
- Personer som har rett til gratis opplæring, kan få inntil 2 700 timer opplæring utover den obligatoriske delen på 300 timer.

Valg

- Ved kommunestyre- og fylkestingsvalg kan innvandrere med norsk statsborgerskap eller minimum tre års botid i Norge stemme. Ved stortingsvalg er kravet norsk statsborgerskap.
- Ved stortingsvalget i 2005 er det 123 700 norske statsborgere med innvandrerbakgrunn med stemmerett. Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2003 var det totalt 228 500 personer med innvandrerbakgrunn med stemmerett. Av disse var 111 200 norske statsborgere med innvandrerbakgrunn og 117 300 utenlandske statsborgere.

Bolig

- Formålet med den statlige bostøtten er at alders-, uføre- og etterlattepensjonister samt barnefamilier og andre med svak økonomi skal kunne anskaffe seg bolig og ha mulighet til å bli boende i denne.
- Bostøtten er økonomisk behovsprøvd, og det er et øvre «tak» på hvor høye boutgifter som kan legges til grunn ved beregning av bostøtte.
- Første termin 2005 var det 103 969 husstander som mottok bostøtte. Den gjennomsnittlige månedlige husstandsinnkomsten var 8 573 kroner, og gjennomsnittlig månedlig bostøtte var 1 623 kroner.
- Flykninger som følger et introduksjonsprogram i kommunene kan være berettiget til bostøtte. Når flere innvandrere oppnår pensjonsalder eller blir trygdet, kan det forventes en høyere andel bostøttemottakere blant innvandrere.
- Det å være inkludert på boligmarkedet innebærer blant annet at den enkelte har et bosted eller en plass med tilfredsstillende fysisk standard, som husstanden har eksklusiv tilgang til, og der de kan opprettholde privatliv og sosiale relasjoner. Videre har vedkommende og hans/hennes familie en legal disposisjonsrett til dette bostedet. En bostedsløs er en person eller en husholdning som oppholder seg på steder der ett, eller flere, av disse aspektene er fraværende.





Staten som arbeidsgiver

Mål:

Andelen personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten skal øke.

Indikator:

Andelen personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ansatt i statsadministrasjonen

Staten vil som arbeidsgiver arbeide for å øke andelen av de statsansatte som har innvandrerbakgrunn. Regjeringen ønsker å bidra til å ta i bruk den kompetanse personer med innvandrerbakgrunn representerer også i statsforvaltningen og legge til rette for større mangfold. Mangfold er nødvendig for å løse oppgavene i et mer sammensatt norsk samfunn med stadig større kompleksitet. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Moderniseringsdepartementet, kapittel 1500.

Status:

Pr. 1. oktober 2004 hadde 2,3 prosent av de ansatte i statsadministrasjonen ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Under følger en oversikt over de ulike departementsområdene (departementer og deres underliggende etater).

Tallene viser at det er stor forskjell mellom departementsområdene/sektorene. Kommunal- og regionaldepartementets sektor (med bl.a. utlendingsforvaltningen), helsesektoren og utdanningssektoren har flest ansatte med innvan-

drerbakgrunn. Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i staten er noe lavere enn i arbeidslivet generelt, uten at staten ligger langt etter. Utviklingen er positiv, selv om den går langsomt.

Viktige årsaker til denne situasjonen er at staten har en annen næringsstruktur enn privat sektor, og derfor etterspør arbeidskraft med en annen type utdanning og erfaring enn det private. Staten har blant annet krav til høyere akademisk utdanning. Det er en relativt høy andel lønnstakere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i yrker uten krav til utdanning. Statlig sektor har også lavere turnover enn arbeidslivet ellers, noe som fører til mindre nyrekruttering.

For å styrke arbeidet med mangfold i staten oppfordret daværende Arbeids- og administrasjonsdepartementet i 2002 statlige virksomheter om å bruke følgende formulering i sine stillingsannonser: «Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke stillingen».

Regjeringen har også innført en ordning med at statlige virksomheter skal innkalle minst én kvalifisert søker med innvandrerbakgrunn til ledige stillinger til jobbintervju.

I de sentrale tariffoppgjørene i staten er det over flere tariffperioder avsatt midler som bl.a. er blitt brukt til å bidra til

Kommunal- og regionaldepartementet	7,6 %
Helse- og omsorgsdepartementet	5,0 %
Utdannings- og forskningsdepartementet	4,5 %
Landbruks- og matdepartementet	2,7 %
Arbeids- og administrasjonsdepartementet	2,6 %
Nærings- og handelsdepartementet	2,5 %
Finansdepartementet	2,3 %
Olje- og energidepartementet	2,2 %
Sosialdepartementet	2,1 %

Utenriksdepartementet	1,8 %
Kultur- og kirkedepartementet	1,5 %
Miljøverndepartementet	1,4 %
Barne- og familiedepartementet	1,3 %
Fiskeri- og kystdepartementet	1,2 %
Samferdselsdepartementet	1,2 %
Justis- og politidepartementet	1,0 %
Forsvarsdepartementet	0,5 %

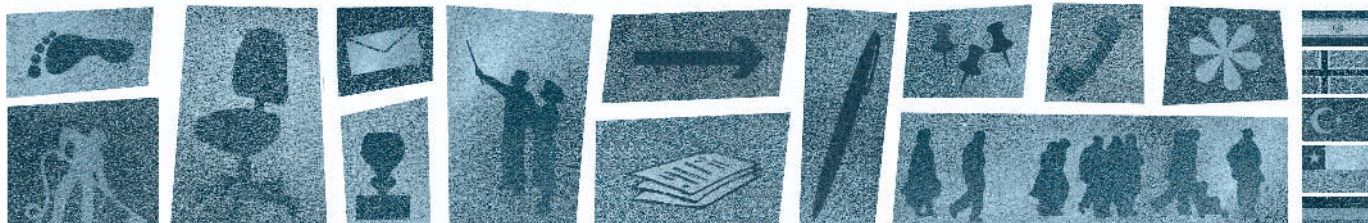
Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

rekruttering og integrering av personer med innvandrerbakgrunn i staten. I inneværende tariffperiode (01.05.04-30.04.06) er det tildelt midler bl.a. til informasjons- og kompetansetiltak for ledere og andre i virksomhetene til dette formålet.

Formulering og mangfold i stillingsannonser og innkalling av kvalifiserte personer med innvandrerbakgrunn til jobbintervju, har små administrative kostnader, som er vanskelig å tallfeste. Erfaringer med ordningen kartlegges høsten 2005.

Innkalling av personer med innvandrerbakgrunn til intervju

- Ordningen omfatter etater og virksomheter innenfor det statlige tariffområdet (departementene og deres underliggende etater), og for eksempel ikke helseforetakene.
- Virksomhetene skal innkalle minst én søker med ikke-vestlig bakgrunn til jobbintervju under forutsetning av at søkeren er kvalifisert til stillingen
- For å følge utviklingen og erfaringene med ordningen vil Moderniseringsdepartementet regelmessig innhente rapporter fra statlig forvaltning. Siste rapporteringstidspunkt var august 2005.
- MOD har konsentrert seg om å forbedre situasjonen for ikke-vestlige innvandrere på det statlige arbeidsmarkedet. Årsaken er at det er denne gruppen som har de største utfordringene med å få innpass på arbeidsmarkedet.





Utdanning

Mål:

Barn og unge med innvandrerbakgrunn skal beherske norsk språk så tidlig som mulig i skolegangen for å sikre et godt læringsutbytte.

Indikatorer:

- Andelen barn og unge med innvandrerbakgrunn som får særskilt språkopplæring
- Resultater fra nasjonale prøver i lesing og matematikk på fjerde trinn for barn med innvandrerbakgrunn, sammenliknet med elevgruppen som helhet

Å beherske norsk språk er en forutsetning for å lykkes i norsk skole. Ikke bare er ferdigheter i norsk språk viktig i faget norsk, men det er også avgjørende i arbeidet med alle andre fag i skolen. Regjeringen mener derfor at tiltak som språkstimulering før skolestart og den grunnleggende lese- og skriveopplæringen de første skoleårene er av avgjørende betydning. I tillegg er det viktig å ha oppmerksomhet på elevenes språkutvikling skolegangen gjennom. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Utdannings- og forskningsdepartementet, kategori 7.20 Grunnopplæringa.

Status:

- I grunnskolen får 35 800 elever særskilt språkopplæring. Dette utgjør 5,9 prosent av elevene i grunnskolen.
- I matematikk oppnådde elever på 4. trinn som er første generasjons innvandrere 10,71 færre poeng enn elevgruppen som helhet. Etterkommere oppnådde 5,61 færre poeng.
- I lesing oppnådde første generasjons innvandrere 9,25 færre poeng enn elevgruppen som helhet. Etterkommere lå 2,64 poeng under elevgruppen som helhet.

Resultater på nasjonale prøver, 4. trinn 2004

	Matematikk	Lesing
Alle elever	50,18	50,92
Førstegenerasjons innvandrer	39,47	41,67
Født i Norge av to utenlandske	44,57	48,28

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)/Utdanningsdirektoratet

Det nasjonale gjennomsnittet på nasjonale prøver i 2004 er 50 poeng. Standardavviket er på 10. Det betyr at omtrent 2/3 av skolene ligger mellom 40 og 60 poeng. Vi ser at førstegenerasjons innvandrere i gjennomsnitt oppnår svakere resultater enn etterkommere. Både innvandrere og etterkommere gjør det bedre i lesing enn i matematikk, og grunnen til dette er foreløpig ukjent. Det er flere årsaker til at elever med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt skårer lavere enn elevgruppen som helhet på de nasjonale prøvene. Sosial bakgrunn har stor betydning for læringsutbyttet i den norske skolen, og det er et mål å redusere denne effekten. For elever med innvandrerbakgrunn vil også språkbarrierer spille en rolle. Samtidig er det verdt å være oppmerksom på at variasjonene i læringsutbytte er store, og mange elever med innvandrerbakgrunn gjør det svært bra. Oppmerksomhet om den grunnleggende lese- og skriveopplæringen er økt, bl.a. gjennom strategien «Gi rom for lesning!». Videre er nasjonale prøver innført for å kartlegge elevenes grunnleggende ferdigheter, for på den måten å kunne sette inn relevante tiltak.

For elever fra språklige minoriteter er det utarbeidet materiell for å følge elevenes språkutvikling. Materialet vil bli spredd til alle skoler, og fulgt opp med retningslinjer og veiledning til kommunene og skolene. Det er også iverksatt en utprøving av ulike modeller for språkopplæring av elever fra språklige minoriteter. For å kunne legge best mulig til rette for at den enkelte elev skal få tilpasset språkopplæring, er det igangsatt en evaluering av praktiseringen av særskilt norskopplæring, herunder opplæring i faget norsk som andrespråk, som språklige minoriteter i dag mottar. I budsjettet for 2006 fremmer regjeringen en satsning på leksehjelp. Leksehjelp kan være særlig nyttig for elever som har foreldre med dårlige norskkunnskaper og liten erfaring med norsk skole.

I 2006 er det foreslått bevilget 836 035 mill. kroner til opplæring av språklige minoriteter i grunnskolen, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Utdannings- og forskningsdepartementet kapittel 225, post 64. Øvrige midler til tiltak om språkopplæring for språklige minoriteter vil bli tatt fra kapittel 226 post 21.

Mål:

Andelen etterkommere som fullfører videregående opplæring skal tilsvare andelen for befolkningen totalt.

Indikatorer:

- Andelen etterkommere med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring, sammenliknet med årskullet som helhet
- Andelen etterkommere som oppnår full yrkes- eller studiekompetanse i løpet av 5 år etter avsluttet grunnskole, sammenliknet med årskullet som helhet

For å sikre deltakelse i videre studier, arbeidsliv og samfunnet for øvrig er det viktig med utdanning utover grunnskolenivå. Det er derfor et mål at andelen etterkommere som fullfører videregående opplæring, skal tilsvare andelen for befolkningen for øvrig. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Utdannings- og forskningsdepartementet, kategori 7.20 Grunnopplæringa.

Status:

- 94,8 prosent av etterkommere gikk direkte fra grunnskole til videregående opplæring i 2003, mot 96,1 prosent i befolkningen som helhet.
- 65 prosent av etterkommere som begynte på grunnkurs i 1998 hadde fullført og bestått videregående opplæring etter fem år. Andelen i befolkningen totalt er 70 prosent. 30 prosent av etterkommere har avbrutt videregående opplæring, mot 25 prosent i befolkningen totalt.

Kilde: SSB

Progresjonen i videregående opplæring blant etterkommere har blitt bedre de senere årene. Gjennom regjeringens satsing for å forebygge og forhindre frafall i videregående opplæring, er det etablert tette samarbeidsstrukturer rundt elever som har droppet ut, eller står i fare for å droppe ut, av opplæringen. Det er utviklet kurs og kompetansemateriell i veiledning av elever med innvandrerbakgrunn for rådgivere, oppfølgingstjenesten, pedagogisk-psykologisk tjeneste og Aetat. Det er innført et nytt system for rapportering av frafall, og det skal gjennomføres ulike tiltak for å øke kompetansen i å forebygge og forhindre frafall.

Det er brukt ca. 9 mill. kroner i forbindelse med frafall i videregående opplæring siden 2004. For 2005 er det tildelt 8 millioner kroner til prosjekter som er rettet mot å forebygge og forhindre frafall i videregående opplæring. Disse prosjektene gjelder også minoritetsspråklige elever.

For 2006 er det foreslått bevilget 8 millioner kroner på dette området.

Mål:

Andelen innvandrere som kom til landet i ungdomsskolealder eller videregående alder, og som fullfører videregående opplæring, skal øke.

Indikator:

Andelen innvandrere som kom til landet i alderen 13 – 19 år som fullfører og består videregående opplæring

Elever som kommer til Norge midtveis i skolegangen, vil ofte ha behov for ekstra oppfølging og særskilt tilrettelagt opplæring i skolen. Denne elevgruppen skal i løpet av færre år enn elever som er født og oppvokst i Norge, opparbeide seg kompetanse i norsk språk og øvrige fag som grunnlag for videre studier og deltakelse i arbeidsliv og samfunn. Det er derfor viktig å følge opp denne elevgruppen særskilt. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Utdannings- og forskningsdepartementet, kategori 7.20 Grunnopplæringa.

Status:

- Av de som kom til Norge i alderen 13 – 19 år, og som i dag er mellom 20 og 40 år, har 27 prosent fullført og bestått videregående opplæring.

Kilde: SSB

Indikatoren viser at ungdom som kom til landet i ungdomsskole- og videregående alder, har hatt spesielt store utfordringer med å gjennomføre videregående opplæring. Det vil derfor bli utarbeidet en oversikt over hvordan skoletilbudet til denne elevgruppen er organisert i ulike regioner i Norge med sikte på å videreutvikle gode modeller og praksis knyttet til inkludering og opplæring av elevgruppen. Videre skal det utarbeides kartleggingsverktøy for elevens skolebakgrunn, samt settes inn tiltak for bedre rådgivning og oppfølging bl.a. basert på innvandrerungdoms egne synspunkter. Det skal også iverksettes en utprøving med sommerskoletilbud for elever med behov for ekstra oppfølging. Målet med tiltaket er å tilby frivillig «ekstraundervisning» til elever i ungdomsskolen og videregående opplæring, og opplæringen vil være særlig relevant for elever som ankommer Norge midtveis i skolegangen.

Det ble avsatt kr 8 mill. til tiltaket i 2005, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Utdannings- og forskningsdepartementet kapittel 226, post 21. For 2006 er det satt av 8 mill. kroner over samme kapittel til dette.

Mål:

Andelen ansatte i grunnskolen og videregående opplæring med innvandrerbakgrunn skal øke.

Indikatorer:

- Andelen med innvandrerbakgrunn som går på utdanninger som fører til lærerkompetanse
- Andelen med innvandrerbakgrunn ansatt innen undervisning

Det er behov for flere lærere med innvandrerbakgrunn i skolen, som positive rollemodeller for elevene, men også for å dra nytte av den kultur- og språkkompetansen innvandrere kan bidra med i norsk skole. Det er videre viktig å

heve kompetansen til flere med innvandrerbakgrunn som allerede arbeider i skolen. Det vises til Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Utdannings- og forskningsdepartementet, kategori 7.20 Grunnopplæringa.

Status:

- Av de som går på utdanninger som fører til lærerkompetanse (allmennlærer, førskolelærer, yrkesfaglærer og praktisk-pedagogisk utdanning), har 3,4 prosent innvandrerbakgrunn.
- Blant ansatte innen undervisning har 3,5 prosent innvandrerbakgrunn.

Kilde: SSB

Andelen med innvandrerbakgrunn som går på lærerutdanninger er lav. Innvandrere utgjør 10,5 prosent av befolkningen i alderen 20 - 49 år. Det samme gjelder andelen ansatte

innen undervisning. Regjeringen har fra 2003 innført en stipendordning for minoritetspråklige lærere som arbeider i skolen uten formalkompetanse. Så langt har 180 minoritetspråklige lærere fått stipend. Stipendet benyttes til videreutdanning med sikte på å få godkjent allmennlærerkompetanse eller kompetanse på grunnlag av annen fireårig utdanning fra universitet eller høyskole. I tillegg har regjeringen gitt midler til et samarbeidsprosjekt mellom åtte høyskoler om et bachelorstudie for morsmålslærere og tospråklige assistenter som ønsker å bli lærere i flere fag i grunnskolen.

Det vil bli anvendt ca. 18,5 mill. kroner til stipend i 2004 og 2005, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) for Utdannings- og forskningsdepartementet kapittel 226, post 21. For 2006 er det foreslått bevilget midler til stipend over samme kapittel.

Fakta om elever med innvandrerbakgrunn i norsk skole

- Innvandrerbefolkningen i 2004 - både førstegenerasjons innvandrere og etterkommere - utgjorde 7,5 prosent av barna i barneskolealder (6-12 år) og 7 prosent av barna i ungdomsskolealder (13-15 år). Ungdom med innvandrerbakgrunn utgjorde 8,1 prosent av alle 16- til 19-åringene.
- I skolen brukes begrepet språklige minoriteter om elever med et annet morsmål enn norsk og samisk som ikke behersker norsk godt nok til å ha utbytte av den vanlige opplæringen når denne gis på norsk.
- Opplæringsloven § 2-8 og friskoleloven § 3-5 gir elever fra språklige minoriteter i grunnskolen rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen. Elever som kommer til landet og ikke kan norsk, og andre elever som har så dårlige norskerferdigheter at de ikke kan følge undervisningen når denne blir gitt på norsk, vil i tillegg ha rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler i en overgangsperiode.
- Det er om lag 620 000 elever i grunnskolen og rundt 174 000 elever i videregående skole.
- 35 800 elever i grunnskolen fikk særskilt norskopplæring, og totalt 19 730 elever fikk tospråklig fagopplæring eller morsmålsopplæring eller begge deler i skoleåret 2004-2005 (GSI). I videregående skole er det registrert om lag 3500 elever med norsk som andrespråk og rundt 330 elever på særskilte kurs for fremmedspråklige elever.
- Nasjonale prøver er en landsomfattende kartlegging av elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, matematikk og engelsk. Nasjonale prøver gjennomføres på 4., 7., 10. og 11. trinn.
- Utdannings- og forskningsdepartementet lanserte i 2003 strategiplanen «Likeverdig utdanning praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004-2009». Gjennom strategiplanen iverksettes en rekke tiltak for å bedre situasjonen for språklige minoriteter.



Utgitt av:
Kommunal- og regionaldepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer
av denne publikasjonen fra:
Statens forvaltningstjeneste
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: H-2178
Trykk: M. Seyfarth Trykkeri A/S 2005 - opplag 4500
Design: www.lucas.no

